

УДК (UDK) 327 (100)
DOI: 10.26693/ahpsxxi2024.07.104

CONCEPTUAL AND DOCTRINAL DIMENSION OF THE US NUCLEAR POLICY IN THE EARLY 21 CENTURY

Marharyta Lymar,

e-mail: rita25lymar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9902-2709>

*Petro Mohyla Black Sea National University,
Ukraine, 54003, Mykolaiv, 68 Desantnykiv, 10*

Viktoriia Ahieieva-Karkashadze,

e-mail: missis.ageeva@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5243-3623>

*Petro Mohyla Black Sea National University,
Ukraine, 54003, Mykolaiv, 68 Desantnykiv, 10*

Abstract

The article explores the evolution of the doctrinal foundations of the United States nuclear policy from the early 2000s to the present day. The relevance of the article is due to the destabilisation of the modern international security system and the aggravation of regional conflicts. This research considers the main concepts and documents reflecting the foreign policy guidelines on nuclear security of the administrations of George W. Bush (Jr), Barack Obama, Donald Trump and Joseph 'Joe' Biden. The article includes their comparative analysis. Also, it identifies similarities and differences in approaches to the implementation of the nuclear deterrence concept by different administrations. The research is based mainly on the analysis of the documentary base, as well as scientific and analytical publications of American and Western European researchers.

It is determined that the events of September 11, 2001, had a radical impact on US foreign policy and forced the administration of Republican Bush Jr. to prioritise direct military action over classical diplomatic methods and deterrence, which led to an increased threat of nuclear proliferation. Instead, the administration of Democrat Obama, who preferred diplomacy, worked to restore the moral leadership of the United States and to create a world free of nuclear weapons. Despite the fact that Obama's ultimate goal remained declarative, the United States was able to strengthen its deterrence and reduce the national nuclear arsenal in favour of its modernisation, which was also supported by Republican Trump. However, the following President Trump also focused on the development of the US nuclear programme, which significantly undermined nuclear deterrence and the non-proliferation regime. Finally, the current Democratic President Biden has returned to Obama's policy, but, given the current challenges to international security, his administration has rejected the principle of no-first-use (NFU) of nuclear weapons and the concept of 'sole purpose'.

The authors conclude that despite the different ways of implementing foreign policy by these administrations, the nuclear deterrence policy has not lost its relevance at the doctrinal level. President Biden relies on the deterrent effect of nuclear weapons; and his policy aimed at both modernising nuclear forces and strengthening regional cooperation to jointly confront current international security challenges seems to be balanced and consistent.

Keywords: United States, nuclear weapons, deterrence, security, Bush Jr., Obama, Trump, Biden

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ДОКТРИНАЛЬНИЙ ВИМІР ЯДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ США НА ПОЧАТКУ 21 СТОЛІТТЯ

Маргарита Лимар,

e-mail: rita25lymar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9902-2709>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, Миколаїв, 68 Десантників, 10

Вікторія Агеева-Каркашадзе,

e-mail: missis.ageeva@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5243-3623>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, Миколаїв, 68 Десантників, 10

Анотація

Статтю присвячено дослідженню еволюції доктринальних основ ядерної політики Сполучених Штатів з початку 2000-х років і до сьогодні. Актуальність статті обумовлена дестабілізацією сучасної міжнародної системи безпеки та загостренням регіональних конфліктів. Розглянуто основні концепції та документи, в яких відображено зовнішньополітичні настанови щодо ядерної безпеки адміністрацій Дж. Буша-мол., Б. Обами, Д. Трампа та Дж. Байдена. Здійснено їх порівняльний аналіз; визначено подібності та відмінності у підходах щодо реалізації концепції ядерного стримування різними адміністраціями. Стаття ґрунтується переважно на аналізі документальної бази та науково-аналітичних публікацій американських і західноєвропейських дослідників.

Визначено, що події 11 вересня 2001 р. радикально вплинули на зовнішню політику США та змусили адміністрацію республіканця Дж. Буша-мол. віддати пріоритет прямим військовим діям над класичними дипломатичними методами та стримуванням, що призвело до посилення загрози ядерного розповсюдження. Натомість адміністрація демократа Б. Обами надала перевагу дипломатії, працювала над відновленням морального лідерства США та створенням світу, вільного від ядерної зброї. Не зважаючи на те, що кінцева мета Б. Обами залишилися у декларативній площині, США змогли зміцнити сили стримування та скоротити ядерний арсенал на користь його модернізації, яку підтримував і республіканець Д. Трамп. Проте, президент Д. Трамп зосередився також і на розвитку ядерної програми США, чим суттєво зашкодив ядерному стримуванню та режиму нерозповсюдження. Нарешті, чинний президент-демократ Дж. Байден повернувся до політики Б. Обами, однак, з огляду на сучасні виклики міжнародній безпеці, його адміністрація відкинула принцип незастосування ядерної зброї першими та концепцію «єдиної мети».

Авторки дійшли висновку, що не зважаючи на різні способи реалізації зовнішньої політики зазначеними адміністраціями, курс на ядерне стримування не втратив своєї актуальності на доктринальному рівні. Чинний президент Дж. Байден покладається на стримуючий ефект ядерної зброї, а його політика, спрямована як на модернізацію ядерних сил, так і на посилення регіональної співпраці задля спільного протистояння сучасним викликам міжнародній безпеці, видається виваженою та послідовною.

Ключові слова: США, ядерна зброя, стримування, безпека, Буш-мол., Обама, Трамп, Байден

Постановка проблеми. Сьогодні міжнародна система безпеки, одним із гарантів якої є Сполучені Штати Америки, переживає черговий період трансформацій. Посилення конфліктогенності в Європі через повномасштабне вторгнення Російської Федерації (РФ) на територію України, загострення корейського питання в Індо-Тихоокеанському регіоні, дестабілізаційний «іранський» чинник, напад ХАМАСу на територію Ізраїлю, погрози Китаю (КНР) у бік Тайваню та інші фактори надають сучасним міждержавним відносинам нестабільного характеру, одним із проявів якого є ядерний шантаж. З огляду на зазначене, вивчення ядерної політики США, – світового лідера з питань ядерної безпеки та нерозповсюдження, – набуває особливої актуальності.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження міжнародного режиму ядерного нерозповсюдження, системи ядерного стримування та політики США щодо цього напряму приділено увагу у низці публікацій таких українських дослідників, як: С. Галака (Halaka, 2006), О. Головань (Holovan, 2017), М. Капируля (Karupulia, 2015), Т. Мельник (Melnyk, 2021), О. Павлюк (Pavliuk, 2016), П. Сіновець (Sinovets, 2009), М. Скрипник (Skrypnyk, 2023) й інші. Проте, у нашій роботі було використано, головним чином, матеріали американських та європейських публікацій, серед яких слід виділити праці Г. Крістенсена (Kristensen, 2005, 2017) (вивчення еволюції ядерних доктрин США та формування ядерної тріади), Дж. Сірінціоні (Cirinzione, 2008) (дослідження ядерної політики Дж. Буша-мол.) Л. Береса та Т. МакІнерні (Beres & McInerney, 2013) (критичний аналіз ядерної політики Б. Обами), Д. Аксе (Axe, 2020), О. Тренерта (Thränert, 2018) та А. Печелі (Péczei, 2018) (огляд ядерної політики адміністрації Д. Трампа та вивчення її впливу на міжнародний режим нерозповсюдження), Д. Кімбалла (Kimball, 2022) і П.-Дж. Геллера (Geller, 2022) (аналіз сильних і слабких сторін ядерної політики Дж. Байдена) й інших. Частина розглянутих нами наукових розвідок раніше не була предметом вивчення українських дослідників.

Метою дослідження є вивчення концептуально-доктринальних основ американської політики у сфері ядерної безпеки з початку 2000-х років і до сьогодення (періоди адміністрацій Джорджа Буша-мол., Барака Обами, Дональда Трампа та Джозефа Байдена).

Методи та прийоми дослідження обумовлені метою і включають загальнонаукові методи дослідження (гносеологічний, компаративний, історичний, системний, хронологічний та інші). Основний матеріал було презентовано за проблемно-хронологічним принципом із застосуванням історико-генетичного, історико-порівняльного та історико-системного методів. Підведення підсумків було здійснено за допомогою аналітичного методу та порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 1990-х і на початку 2000-х років режими нерозповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) користувалися у США меншою підтримкою у порівнянні із заходами контр-розповсюдження (McDonough, 2003). У американських правлячих колах існувала думка, що контроль над озброєнням є дорогою до ізоляції та пережитком минулого, а загальну безпеку можна гарантувати лише «власним військовим потенціалом», а не «паутинням паперових угод» (Cirinzione, 2008). Більше того, після терактів 11 вересня 2001 р. неоконсерватори, які займали високі посади, змогли докорінно змінити курс американської політики щодо розповсюдження ЗМЗ. Замість концепції реалізму, викладеної Кондолізою Райс у журналі «Форін Еффейрс» (2000 р.), та політики, якої мав би на її думку притримуватися Джордж Буш-мол. (Rice, 2000), адміністрація президента, зрештою, підтримала концепцію «доброчинливої імперії» (benevolent empire), яку відстоював неоконсервативний мислитель Роберт Каган ще у 1998 р. (Kagan, 1998).

Новий порядок, побудований на трьох взаємопов'язаних принципах, розроблених неоконсерваторами, став відомим під загальною назвою «доктрина

Буша». По-перше, доктрина надавала перевагу прямим військовим діям над дипломатією та стримуванням. По-друге, Сполучені Штати були готові вдатися до військових дій ще до того як виникне реальна загроза. По-третє, адміністрація переключилася з терористичних груп на національні держави, пов'язуючи нападників 11 вересня безпосередньо з режимами, ворожими до США. Тож, нова стратегія була спрямована на ліквідацію режимів, а не зброї, а США спиралися на силу, а не багатосторонні договори.

Стратегія адміністрації Дж. Буша-мол. була детально викладена та закріплена у двох ключових документах: «Стратегії національної безпеки Сполучених Штатів Америки» 2002 р. (The National Security Strategy, 2002) і «Національній стратегії боротьби зі зброєю масового знищення» 2002 р. (National Strategy to Combat, 2002). «Огляд ядерної політики» (Nuclear Posture Review [Excerpts], 2002), частково оприлюднений на початку 2002 р., відобразив ці ідеї, детально описуючи «розширені ядерні місії», що вимагають наявності тисяч одиниць ядерної зброї (ЯЗ) в арсеналі США. Тодішній міністр оборони Дональд Рамсфельд (D. Rumsfeld) прокоментував політику США так: «Потрібен ширший спектр можливостей, щоб утримати держави від політичних, військових або технічних дій, які загрожують безпеці США та їхніх союзників» (Cingione, 2008). У зв'язку з цим, «Огляд ядерної політики» підкреслив мету збереження та посилення військової гнучкості США; окреслив оновлену ядерну тріаду, що охоплювала наступальні ударні системи, оборонні системи й оперативну реагуючу оборонну інфраструктуру; підтримав збереження великих резервних запасів ЯЗ; відкинув угоди про контроль над озброєннями; та наголосив на необхідності скорочення часу на відновлення ядерних випробувань (Ferguson, 2002).

Спочатку стратегія видавалася успішною: швидка та дешева війна в Афганістані, розгром Аль-Каїди, відсторонення від влади Талібану. Дж. Буш-мол. оголосив про вихід США із Договору ПРО 2001 р. Окрім того, вкотре було відкинута питання ратифікації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань. Адміністрація та республіканський Конгрес збільшили фінансування протиракетних програм (з \$ 4 млрд. у 2000 р. до понад \$ 9 млрд. у 2004 р.) та всього оборонного бюджету (Cingione, 2008). Після успішного початку військової кампанії проти Іраку, адміністрація президента США заговорила про повалення режимів в Ірані, Сирії і, навіть, Північній Кореї (КНДР). Проте, після того як Лівія погодилася відмовитися від ядерної, хімічної та ракетної програм дальньої дії, США скорегували стратегію та зосередилися не на ліквідації режимів, а на управлінні їх поведінкою, шляхом «поєднання» погроз, багаторічних санкцій з гарантій безпеки, що мало досить позитивні результати.

Разом з тим, США не відкидали й дипломатичні методи. Так, у квітні 2004 р. чиновники Дж. Буша-мол. домоглися ухвалення Резолюції № 1540 Ради Безпеки ООН, яка закликала усі країни докладати більше правових і дипломатичних зусиль задля протидії розповсюдженню ядерної зброї. Проте, Конференція 2005 р. з перегляду Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) минула без особливої участі США.

Не зважаючи на певні успіхи, політика адміністрації Дж. Буша-мол. таки зазнала критики, коли у 2005 р. стало зрозуміло, що в Іраку немає ядерної, біологічної чи хімічної зброї, або програм з її виробництва. Жоден із ключових висновків доповіді Національної розвідки США щодо Іраку не був точним, за винятком твердження, що Саддам Хусейн навряд чи передавав будь-яку зброю терористичним групам. Необхідність війни було спростовано, а ядерну політику Дж. Буша-мол. – поставлено під сумнів. На думку президента фонду «Ploughshares» та американського експерта Асоціації контролю над озброєннями Джозефа Сірінсіоні до наслідків провальної ядерної політики США за адміністрації Дж. Буша-мол. можна віднести: (1) зростання небезпеки ядерного тероризму; (2) прискорення ядерної програми Ірану; (3) підриг ядерної бомби КНДР і розширення її програми

озброєнь; (4) поширення ядерних технологій; (5) посилення небезпеки використання ЯЗ часів холодної війни; (6) поширення думки про те, що ЯЗ може замінити звичайні озброєння; (7) режим нерозповсюдження наблизився до краху; (8) угода між США та Індією зняла низку бар'єрів на шляху розповсюдження ЯЗ; (9) діяльність мереж ядерної контрабанди; (10) слабкість протиракетних програм (Cirincione, 2008).

Врахувавши прорахунки США, американські експерти та високопосадовці дійшли висновку, що відновлення переговорного процесу щодо питань нерозповсюдження та роззброєння може стати виходом із кризи. Ці настрої поділяли й обидва кандидати у президенти США. Сенатор-демократ Барак Обама (штат Іллінойс) наголошував на тому, що «настав час надіслати чіткий сигнал: Америка прагне до світу без ядерної зброї» (Obama, 2008), а сенатор-республіканець Джон Маккейн (штат Арізона) заявляв, що «Сполучені Штати повинні очолити глобальні зусилля із ядерного роззброєння» (McCain, 2008).

Усупереч поширеній думці сучасних спостерігачів, доктрина Дж. Буша-мол. не представляла радикально нового підходу до класичного ядерного стримування. Прихильність до «нової тріади» ядерних і неядерних систем доставляла для посилення загального потенціалу стримування США згодом підтверджена як за адміністрації Б. Обами, так і за адміністрації Дональда Трампа. Американські дослідники Ганс Крістенсен (Kristensen, 2005) і Джеффрі Кнопф (Knopf, 2008), наприклад, наголошують на тому, що не лише ядерна зброя як така, але й саме ядерне стримування зберегли свою центральну роль. Більше того, у передмові до «Огляду ядерної політики США» 2001 р. Д. Рамсфельд зазначив, що цей документ започатковував серйозні зміни в американському підході до ролі ядерних наступальних сил стратегії стримування США (Johnson, 2023).

Аналізуючи діяльність адміністрацій Дж. Буша-мол., Дж. Кнопф виділяє чотири всеохоплюючі цілі стримування: (1) підтвердити та посилити стримування та продемонструвати рішучість; (2) розширити діапазон стримування та масштаби для досягнення нових політичних цілей; (3) зменшити залежність від стримування та, (4) змінити спосіб, у який США практикували стримування з огляду на ризики розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) серед країн-ізгоїв і терористів (Knopf, 2008: 235). Досягнення зазначених цілей мало б забезпечити США пріоритет у формі «односпрямованого стримування» (unidirectional deterrence), коли інші сили на міжнародній арені не мали б змоги стримувати США у відповідь. Дж. Кнопф також називає таку форму стримування «індивідуальним стримуванням» (Knopf, 2010: 3). Таким чином, можна зазначити, що політику початку 2000-х років Дж. Буша-мол. неправильно розглядати лише виходячи з офіційних заяв і намірів відійти від стримування, адже, по-суті, реалізація зовнішньополітичних концепцій продовжувалася з огляду на раніше визначені пріоритети.

Після складання Дж. Бушем-мол. повноважень, США поступово повернулися до відновлення класичної політики ядерного стримування, спираючись більше на дипломатичні методи. Так, новообраний президент США Б. Обама на своїй першій прес-конференції у Білому домі 10 лютого 2009 р. заявив: «...одна з моїх цілей – запобігти розповсюдженню ядерної зброї в цілому. ...Сполученим Штатам, спільно з Росією, важливо бути лідерами... відновити розмови про те, як ми можемо почати скорочувати наші ядерні арсенали в ефективний спосіб... щоб у нас була можливість звернутися до інших країн і почати відновлювати договори про нерозповсюдження» (Transcript: Obama press conference..., 2009). Риторика щодо зменшення ролі ядерної зброї лунала і надалі. У промові 5 квітня 2009 р. у Празі Б. Обама зазначив, що «як єдина ядерна держава, що застосувала ядерну зброю, Сполучені Штати несуть моральну відповідальність діяти» і хоч вони її не можуть «досягти успіху в цій справі самотужки», але «можуть її очолити» чи хоча б розпочати, а своє президентство Б. Обама бачив свідченням «відданості Америки прагненню до миру та безпеки у світі без ядерної зброї» (Remarks by President..., 2009). Надалі він доклав чимало

спроб ратифікувати Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань (ДВЗЯВ) і сприяв зміцненню режиму нерозповсюдження проведенням серії самітів із ядерної безпеки.

Серед іншого, Президент США закликав до посилення міжнародної співпраці задля забезпечення «вільних ядерних боєголовок» і «вразливих ядерних матеріалів», скорочення ядерних озброєнь (включно із попередженнями на рахунок КНДР та Ірану), посилення протиракетної оборони та попередження ризиків отримання терористами ядерних технологій. Також було наголошено на тому, що Чехія та Польща все ще можуть прийняти американські об'єкти протиракетної оборони за умови, що проєкт протиракетного щита буде визнаний «перевіреном та економічно ефективним» (Remarks by President..., 2009). Старання Б.Обами було відзначено Нобелівською премією миру «за значні зусилля з посилення міжнародної дипломатії та співпраці між народами» у вересні 2009 р.

«Стратегія національної безпеки США», оприлюднена у травні 2010 р. задокументувала вищевикладені пріоритети, включно із реалізацією «комплексного порядку денного у сфері нерозповсюдження та ядерної безпеки, що ґрунтується на правах та обов'язках держав», скороченням ядерного арсеналу, зменшенням залежності від ЯЗ, водночас забезпеченням надійності й ефективності сил стримування (National Security Strategy, 2010: 4).

Таким чином, Б.Обама виголосив свої наміри щодо ядерної зброї і загалом притримувався визначеного курсу, хоча результати такої політики були далекими від «запланованих» у 2010 р. Перші півроку його другої каденції ознаменувався промовою у Берліні 19 червня 2013 р., під час якої Б.Обама здебільшого підтвердив наміри, виголошені у Празі. Президент США заявив, що США можуть «зберегти сильні та надійні стратегічні сили стримування, скоротивши при цьому... розгорнуті стратегічні ядерні озброєння на третину». У його плани входили переговори з РФ і НАТО щодо «скороченням американських і російських тактичних озброєнь у Європі». Він сподівався «відкинути ядерну зброю, до якої можуть прагнути Північна Корея та Іран» (Remarks by President..., 2013).

Б.Обама наголосив на тому, що допоки існує ядерна зброя, США зберігатимуть безпечний, надійний та ефективний арсенал, який гарантує оборону США, їх союзників і партнерів, і підтримав значні інвестиції для модернізації ядерної галузі (Fact Sheet, 2013). Більш детальний аналіз промови показав, що вона не вносить принципових змін у ядерну політику США. Більше того, за час адміністрації Б.Обами США так і не ствердилися у думці, що єдиною метою ЯЗ може бути стримування лише ядерних нападів. Власне, оновлена «Стратегія національної безпеки США» 2015 р. підтверджувала прихильність другої адміністрації Б.Обами курсу, закріпленому ще на Празькому порядку денному (National Security Strategy..., 2015).

У період його другої каденції опоненти Б.Обами зазначали, що замість розбудови утопічного світу, вільного від ядерної зброї, було б краще зосередитися на створенні світу, який був би менш вразливим до спалахів тотальної війни й актів масштабного терору. На їх погляд, добре продумана ядерна доктрина та чітко кодифікований план національної безпеки були більш реальними та необхідними як база для оновленої стратегії ядерного стримування (Beres & McInerney, 2013). Також, викликали занепокоєння і настрої президента щодо відмови від можливості застосування ядерної зброї першими у разі критичної необхідності, що могло відвернути від США таких індо-тихоокеанських союзників як Японія та Південна Корея (Sanger & Broad, 2016). Такі занепокоєння видавалися логічними, і з огляду на заяву колишнього генерального секретаря Ясуо Фукуда у 2002 р., що мирна конституція Японії не виключає наявності ЯЗ і «залежно від світової ситуації, обставин і громадської думки Японія може затребувати право на володіння ядерною зброєю» (Blechman & Bollfrass, 2010: 199).

США на чолі з Б. Обамою дійсно продемонстрували лідерський підхід щодо захисту режиму нерозповсюдження, ствердивши роль НАТО як основної структури у системі стримування в Європі, уклавши новий Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО) з РФ і підписавши Іранську угоду. Б. Обама орієнтувався на збереження саме «морального лідерства» через інституційну співпрацю, у тому числі – у рамках НАТО та ООН. Також, США скоротили в односторонньому порядку власний ядерний арсенал. Згідно статистики, яку наводить Г. Крістенсен, по завершенні другого терміну Б. Обама, в арсеналі Пентагону налічувалося до 4 018 боєголовок, що на 1 255 боєголовки менше, від зафіксованої кількості наприкінці терміну повноважень Дж. Буша-мол. Такі цифри видаються вагомими, але буде справедливим зауважити, що у свій час адміністрація Дж. Буша-мол. скоротила значно більше боєголовок, аніж адміністрація його попередника – Вільяма Клінтона (Kristensen, 2017).

Скорочення ядерного арсеналу за час Б. Обама було здійснено на користь перспектив модернізації ядерної тріади (засобів доставки, що включають літаки, підводні човни та міжконтинентальні ракети) загальною вартістю до \$1 трлн, що у свою чергу могло або зберегти статус-кво, або призвести до нової витратної гонки озброєнь, що у жодному варіанті не відповідало основній риторичі Б. Обама (Takahashi, 2016). Проте, й сам тодішній президент США наголошував на тому, що шлях до «нульового» рівня у контексті модернізації та скорочення ядерних запасів є довгостроковим, що також прописано і в «Огляді ядерної політики» 2010 р. (Nuclear Posture Review, 2010: 41-42). Загалом, планування та початок фінансування подальшої модернізації ядерної програми видається нам одним із найбільш вдалих рішень адміністрації Б. Обама.

Наступником Б. Обама на посаді президента США став представник Республіканської партії Д. Трамп. На думку аналітиків, його каденція була періодом чи не найбурхливішого розвитку ядерної програми США. Позиція Д. Трампа щодо ядерної зброї включала вимоги розповсюдження, погрози детонації та вихід із ядерних угод (Popen, 2020). Як зазначав сам Д. Трамп: «Моїм першим наказом на посаді президента було відновити та модернізувати наш ядерний арсенал. Зараз він набагато сильніший і потужніший, ніж будь-коли раніше...» (Кнох, 2019: 72-73). Проте, станом на серпень 2017 р., коли було зроблену цю заяву, вона не відповідала дійсності. Аналітик Гленн Кесслер наводить слова виконавчого директора Асоціації з контролю над озброєннями Деріла Кімбалла: «Ядерний арсенал залишається таким же, яким він був за день до інавгурації. Він складається з близько 1 750 стратегічних ядерних боєголовок, розміщених на міжконтинентальних балістичних ракетах (МБР), балістичних ракетах підводних човнів (БРПЧ) і стратегічних бомбардувальниках, і близько 180 одиниць тактичної ядерної зброї на європейських базах» (Kessler, 2017). Ба більше, на той час Б. Обама вже розпочав модернізацію ядерних озброєнь, яка, за оцінками Бюджетного управління Конгресу, мала обійтися у \$400 млрд. у період між 2015 і 2024 роками й у \$1 трлн. – за 30 років. Тож, за словами Д. Кімбалла, пропозиція Д. Трампа щодо ядерної модернізації, по-суті, продублювала пропозиції Б. Обама.

Тим не менше, курс на підтримку ядерних сил США був закріплений у «Стратегії національної безпеки США» 2017 р. У документі зазначалося, що ЯЗ є основою американської «стратегії збереження миру та стабільності шляхом стримування агресії проти Сполучених Штатів [...] союзників і партнерів», а також і те, що «поширення ядерних сил стримування США на понад 30 союзників та партнерів допомагає гарантувати їхню безпеку та зменшує їхню потребу у володінні власним ядерним потенціалом» (National Security Strategy..., 2017). У документі також наголошувалося на тому, що США мають підтримувати надійний потенціал стримування та гарантування, що забезпечується ядерною тріадою й американськими ядерними силами, які дислокуються за кордоном. Загалом, «ядерні» положення стратегії безпеки Д. Трампа мали традиційний характер, на

відміну від більш радикальної усної риторики президента, та вкотре закріплювали принципи стримування.

Проте, ще до кінця першого року виконання повноважень Д. Трампом і до оприлюднення традиційного «Огляду ядерної політики», американські експерти з ядерних питань дійшли висновку, що політика нової адміністрації несе загрозу встановленому ядерному порядку та архітектурі контролю над озброєннями. Д. Трамп відкидав «перевірені й ефективні заходи зі зменшення ядерних ризиків», погрожував відповісти на північнокорейські провокації «вогнем і люттям» та уникав дипломатичної взаємодії з Пхеньяном (Reif & Davenport, 2017). Співзасновник Центру Стімсона та визнаний дослідник з питань зменшення ядерної небезпеки, Майкл Крепон писав: «Глобальний ядерний порядок хитається. Мережа ядерної безпеки, густо зіткана з договорів про зменшення ядерної небезпеки та запобігання розповсюдженню, а також скорочення американських та російських збройних сил, розпадається» (Крепон, 2017: 30-31). Таким чином, політика адміністрації Д. Трампа дійсно наштовхувала на думку щодо краху попередніх дипломатичних зусиль у напрямі ядерного контролю та нерозповсюдження. Вона видавалася занадто різкою та радикальною у порівнянні з курсом Б. Обами.

У свою чергу, «Огляд ядерної політики» 2018 р. було загалом підготовлено за зразком попередніх документів. Він не лише надсилав «сигнал стримування потенційним супротивникам», але й був «важливим запевненням для союзників і партнерів США» (Nuclear Posture Review., 2018). Однак, цього разу, акцент було зроблено саме на ядерній модернізації, а не на підтримці заходів з контролю над озброєннями через те, що в основу нової стратегії було покладено концепцію протистояння великих держав, а не стратегічну стабільність, яка була керівним принципом попереднього «Огляду ядерної політики» Б. Обами.

За адміністрації Д. Трампа «Огляд ядерної політики» 2018 р. передбачав передову дислокацію ядерних сил США на території союзників (Thränert, 2018). Було збережено негативні гарантії безпеки для (більшості) неядерних держав і відкинуто принцип незастосування ядерної зброї першими. Що ж стосується відмінностей, то документ мав більш песимістичний опис міжнародної системи, який виправдовує рішення відсунути на другий план заходи з контролю над озброєннями та зосередитися на стримуванні та модернізації (Péczei, 2018).

Не зважаючи на політичний курс Д. Трампа із курсом попередньої адміністрації, його практична імплементація зустріла значно менше підтримки, ніж очікувалося. Як зазначається у виданні «Форбс» за грудень 2020 р. з посиланням на думку експерта з ракетних озброєнь Асоціації з контролю над озброєннями у Вашингтоні Рейфа Кінгстона, президент Д. Трамп завдав непоправної шкоди режиму ядерного нерозповсюдження та стримування (Ахе, 2020). По-перше, він підштовхнув Пентагон до подвоєння кількості ядерних боезарядів малої потужності, що підвищує ризик ядерної війни, роблячи ядерну зброю більш «придатною» для використання у збройному зіткненні між великими державами. Водночас ядерна доктрина Д. Трампа розширила перелік зовнішніх загроз, які офіційно виправдовують «ядерну відплату». Також, військово-морські сили (ВМС) США розгорнули малопотужний варіант W76-2 своєї балістичної ракети підводних човнів «Trident II». По-друге, Д. Трамп ініціював прискорення розробки високопотужних БРПЧ і скасував план Пентагону щодо зняття з озброєння гравітаційної бомби мегатонного класу W83-1. По-третє, президент сприяв відновленню виробництва плутонієвих активних зон для ядерних боєголовок. По-четверте, Д. Трамп вивів США з Договору про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності, Договору з відкритого неба, та поставив під загрозу домовленості із РФ. Нарешті, по-п'яте, після невдалих спроб домовитися з КНДР щодо контролю над ядерним озброєнням, Д. Трамп став першим президентом з 1960-х років, який не уклав жодної нової угоди у цій сфері, натомість – послабив контроль і захопив розповсюдження.

3 січня 2021 р. Д. Трамп на посаді президента США змінив Дж. Байден, представник Демократичної партії та віце-президент у часи адміністрації Б. Обама. Перед початком каденції Д. Трампа, 11 січня 2017 р., він виступив зі звітом щодо досягнень у сфері ядерної безпеки, серед іншого зазначивши, що завдяки лідерству США «міжнародне співтовариство знову зосередилося на запобіганні ядерному тероризму», «у світі скоротилися запаси матеріалів, придатних для створення ядерної зброї», зміцніла «глобальна архітектура фізичної ядерної безпеки, яка контролює та забезпечує дотримання ядерних норм» (Remarks by the Vice President..., 2017). Було згадано і про створення Контактної групи з ядерної безпеки, та про зусилля, спрямовані на утримання Ірану від розробки ядерної зброї. Дж. Байден не оминув увагою РФ, Китай, КНДР, Пакистан, які зробили «контрпродуктивні кроки», які лише збільшують ризик застосування ядерної зброї у регіональних конфліктах в Європі, Південній або Східній Азії. Усупереч сподіванням, які висловив Дж. Байден наприкінці промови, наступна адміністрація не змогла очолити глобальний рух щодо зменшення ролі ядерної зброї, принаймні, у тому сенсі, в якому це вочевидь бачили Б. Обама, Дж. Байден та їх однодумці.

Президентство Дж. Байдена припало на скрутний період пандемії COVID-19 і загострення міжнародних конфліктів. Більше того, через політику Д. Трампа щодо нерозповсюдження, ситуація з поширення зброї загострилася ще більше. За період передвиборчої кампанії, Дж. Байден дав чітко зрозуміти, що США окреслюють курс на повернення собі ролі «глобального лідера» (Biden, 2020) і розглядатимуть наявність ядерної зброї винятково як частину механізму стримування, який також надає можливість відповіді у разі порушення режиму безпеки третіми сторонами (Kimball, 2022a). У 2021 р. вже на посаді президента США він допускав можливість зміни політики ядерних декларацій США та зменшення ролі ядерної зброї через концепцію «єдиної мети» (sole purpose), яка саме й розглядала стримування (та відповідь на ядерні атаки у разі необхідності) як єдину мету ядерної зброї США (Horowitz, Schneider, Wachs & Major, 2021).

Проте, протягом усього процесу перегляду й оцінки традиційного «Огляду ядерної політики», адміністрація Дж. Байдена стикалася із суперечливими пріоритетами, через що остаточний документ викликав дискусії. Так, з одного боку, президент мав намір зменшити роль ядерної зброї у політиці безпеки США, про що Білий дім оголосив у документі під назвою «Попередні настанови щодо стратегії національної безпеки» (березень 2021 р.) (Biden, 2021: 13). А з іншого боку, він пообіцяв зміцнити альянси США. Тим не менш, більшість союзників покладаються саме на «розширені ядерні сили стримування» США та на їх застосування у разі потреби. Наміри США продовжити з РФ дію Договору СНО ставили під загрозу дієвість «ядерної парасольки», що не могло не викликати занепокоєння. Тож, з першого року президентства Дж. Байдена існувала певна розбіжність між метою президента зменшити роль ядерної зброї у політиці безпеки США за допомогою СНО та його метою зміцнити американські альянси, які покладаються на ядерні гарантії.

У 2009 р. такі наміри не перетворювалися б на дилему, оскільки відносини РФ і НАТО тяжіли до стратегічного партнерства. Проте, ситуація суттєво змінилася протягом подальших років. Більше того, після початку збройної агресії та повномасштабної війни РФ проти України, – держави, яка добровільно відмовилася від ядерного арсеналу і тепер зазнала нападу з боку «ядерного» сусіда, що зобов'язувався поважати її цілісність і суверенітет, – питання зниження ролі ядерної зброї у політиці США не може не викликати занепокоєння у країн, які не володіють зброєю та розраховують на конкретні, дієві гарантії безпеки (яких Україна, до слова, у свій час так і не отримала через те, що виконання положень Будапештського меморандуму не регулювалося законодавчо).

З часом, ядерна політика Дж. Байден зазнала певних змін через те, що ситуація у сфері міжнародної безпеки суттєво погіршилася. Деякі члени НАТО, а також союзники США в Індо-Тихоокеанському регіоні відчувають загрозу через

значне нарощування військового потенціалу й агресивну зовнішню політику РФ і КНР. Як наслідок, питання розширеного ядерного стримування США стає все більш актуальним для їхньої безпеки. Тим більше, що жодна з країн, – РФ, КНР, КНДР, Індія, Пакистан, Велика Британія, Франція та Ізраїль, – які володіють ядерною зброєю чи розвинутими ядерними технологіями, незалежно від своїх геополітичних позицій, не виявляють бажання зменшувати власні арсенали або згорнути ядерні програми.

Війна у серці Європи, яку розпочала РФ, її ядерні погрози, регулярні ракетні випробування КНДР, ядерні розробки Ірану й інші фактори дали чітко зрозуміти, що притримуватися омріяного курсу на розбудову світу без ядерної зброї або такого, де її значення можна поступово звести нанівець, більше не видається можливим. Тому, базові документи оприлюднені у жовтні 2022 р., які закріплюють ядерну та оборонну політику США, враховують цю реалію.

Так, у «Стратегії національної безпеки» (від 12 жовтня 2022 р.) зазначається, що ядерне стримування залишається головним пріоритетом для країни й основою «інтегрованого стримування». Адміністрація Дж. Байдена визнає, що у майбутньому доведеться стримувати потужні ядерні держави заради чого необхідно модернізувати ядерну тріаду. І разом із тим, адміністрація зазначає, що метою є «досягнення реалістичних цілей взаємного контролю над озброєннями» та зміцнення режиму нерозповсюдження (National Security Strategy..., 2022: 21). І вже 27 жовтня у «Стратегії національної оборони» 2022 р. закріплюється окреслений курс на «інтегроване стримування», що включає модернізацію арсеналу та залучення регіональних партнерів до спільної системи протистояння сучасним викликам безпеки із застосуванням «унікального стримуючого ефекту ядерної зброї» (National Defense Strategy..., 2022: 9-10).

В «Огляді ядерної політики» президента Дж. Байдена зазначається, що «фундаментальна роль» американського арсеналу полягатиме у стримуванні ядерних атак (аналогічне положення було викладене і в «Огляді ядерної політики» 2010 р.), залишаючи при цьому можливість застосування ядерної зброї першими в «екстремальних обставинах» для протидії звичайним, біологічним, хімічним і, можливо, кібер-атакам (2022 Nuclear Posture Review, 2022b: 9). Нарешті, в «Огляді протиракетної оборони» зазначається, що «Сполучені Штати продовжуватимуть посилювати оборону американських збройних сил і разом із членами та партнерами Альянсу проти усіх регіональних ракетних загроз з будь-якого джерела. США працюють на багатосторонньому рівні в рамках НАТО, а також співпрацюють на двосторонньому рівні з окремими країнами-членами та не членами НАТО в Європі для протидії повітряним і ракетним загрозам з боку потенційних супротивників. Інтегрована протиповітряна та протиракетна оборона (IAMD) НАТО протидіє загрозам крилатих і балістичних ракет у рамках 360-градусної оборони, що охоплює сукупність засобів протиповітряної та протиракетної оборони нижчого рівня» (Missile Defense Review..., 2022: 11).

Аналізуючи вище зазначені доктрини, можна дійти висновку, що адміністрація США визнає три ролі ядерної зброї: (1) стримування агресії; (2) запевнення щодо захисту союзників і партнерів та, (3) досягнення цілей США, якщо стримування зазнає невдачі. Такий підхід є вкрай важливим для країн, які покладаються на гарантії «ядерної парасольки» США. У цьому контексті доречно зазначити, що зі зростанням серйозності та достовірності загроз американським протеже зростає й рівень ризику, на який наражаються США та їхнє населення у разі втручання (Allison, Herzog & Ko, 2022). Це одна з причин, чому Сполучені Штати підтримують «дуже високу планку» для застосування ядерної зброї.

Окрім іншого, в «Огляді ядерної політики» 2022 р. зазначається, що ядерна позиція США «має на меті ускладнити весь процес прийняття рішень супротивником, в тому числі щодо того, чи провокувати кризу, чи ініціювати збройний конфлікт, чи здійснювати стратегічні напади із застосуванням неядерних

засобів, чи переходити до застосування ядерної зброї у будь-якому масштабі». Адміністрація Дж. Байдена відкинула принцип незастосування ядерної зброї першими та принцип «єдиної мети» з тих міркувань, що у разі дотримання першочергових намірів, це може призвести до «неприйнятного рівня ризику» навіть у контексті ворожих дій неядерних держав (2022 Nuclear Posture Review, 2022a). Разом з тим, було закріплено принцип «негативних гарантій безпеки» (negative security assurances), який передбачає, що США не застосовуватимуть і не погрожуватимуть застосуванням ЯЗ проти неядерних держав, які є учасниками ДНЯЗ і дотримуються своїх зобов'язань щодо нерозповсюдження ЯЗ. Ця заява Дж. Байдена збігається із заявами попередніх адміністрацій Б. Обами та Д. Трампа, проте, на відміну від них, адміністрація Дж. Байдена не веде мову про можливі винятки (Kurosawa, 2023).

Дехто з американських аналітиків ще з початку 2022 р. висловив певне занепокоєння через те, що Сполучені Штати поступово переорієнтувалися на підтримку ядерного арсеналу та все ж допускають можливість першого удару за критичних обставин (Kimball, 2022b), а хтось і взагалі вважає, що зміна ядерної політики Дж. Байдена послаблює стримування (Geller, 2022). Ще більш гостру критику у прихильників нерозповсюдження викликав «Огляд ядерної політики» 2022 р. Так, Стефен Янг, старший представник Вашингтона у Союзі стурбованих вчених (Union of Concerned Scientists), зазначив, що він є «жахливим документом», який «не тільки утримує світ на шляху зростання ядерного ризику, але й багато в чому посилює цей ризик» (Young, 2022). На думку таких критиків, Дж. Байден надто відійшов від своїх передвиборчих обіцянок, а його адміністрація має шукати більш дипломатичні шляхи вирішення гострих питань, а не погрожувати застосуванням ЯЗ як у часи холодної війни (Jonson, 2022).

Висновки. Проаналізувавши концептуально-доктринальні основи ядерної політики США з початку 2000-х років і до сьогодні, бачимо що не зважаючи на різний підхід до реалізації зовнішньої політики США адміністраціями президентів-республіканців (Дж. Буша-мол. і Д. Трампа) та президентів-демократів (Б. Обами і Дж. Байдена), центральне місце в ядерній політиці США посідає концепція стримування. За президента Дж. Буша-мол. воно отримало назву «односпрямоване» або «індивідуальне» стримування. А сама його ядерна політика передбачала боротьбу з тероризмом, можливість превентивного удару та необхідність збереження ядерних арсеналів. Врешті-решт, її результатом стала ще більша дестабілізація міжнародної системи безпеки.

На противагу, політика Б. Обами, була спрямована на скорочення ядерного арсеналу, зменшення залежності від ядерної зброї, та забезпечення ефективності сил стримування шляхом збереження «морального лідерства» США через інституційну співпрацю.

Подібно до Дж. Буша-мол. адміністрація Д. Трампа фактично нівелювала значення дипломатії та ще більше «підірвала» режим нерозповсюдження. Проте, Дж. Байден продовжив політику Б. Обами, зазначивши, що метою ядерного арсеналу США має бути стримування і, в разі необхідності, відплата за ядерну атаку. Концепція «інтегрованого стримування» Дж. Байдена передбачає модернізацію американського ядерного арсеналу та залучення регіональних партнерів до спільної системи безпеки із застосуванням «унікального стримуючого ефекту ядерної зброї», що видається особливо актуальним з огляду на сучасну ситуацію у світі.

REFERENCES

- Allison, D.A., Herzog, S. & Ko, J. (2022). Under the umbrella: nuclear crises, extended deterrence, and public opinion. *Journal of Conflict Resolution*, 66 (10). DOI: <https://doi.org/10.1177/00220027221100254>
- Axe, D. (December 24, 2020). Donald Trump is a nuclear president – his legacy is more nukes, fewer controls. *Forbes*. Retrieved from <https://cutt.ly/PwXhqHJ5>

- Beres, L.R. & McInerney, T.G.** (August 29, 2013). Obama's inconceivable, undesirable, nuclear-free dream. *U.S. News & World Report*. Retrieved from <https://cutt.ly/6wXhwUyu>
- Biden, J.** (January 23, 2020). Why America must lead again. Rescuing U.S. foreign policy after Trump. *Foreign Affairs*. Retrieved from <https://cutt.ly/ewXhedo7>
- Biden, J.R.** (2021). *Interim guidance for a National Security Strategy*. Washington, D.C.: The White House. Retrieved from <https://cutt.ly/OwXhgXMS>
- Blechman, B. & Bollfrass, A.** (Eds). (2010). *National perspectives on nuclear disarmament*. Washington, D.C.: The Henry L. Stimson Center
- Cirincione, J.** (2008). Strategic collapse: The failure of the Bush Nuclear Doctrine. *Arms Control Association*. Retrieved from <https://cutt.ly/CwXhropx>
- Fact Sheet: Nuclear Weapons Employment Strategy of the United States. (June 19, 2013). *The White House: President Barack Obama*. Retrieved from <https://cutt.ly/7wXhthJK>
- Ferguson, Ch.D.** (July 31, 2002). Nuclear Posture Review. *NTI: Nuclear Threat Initiative*. Retrieved from <https://cutt.ly/lwXhgDiu>
- Geller, P.-J.** (April 4, 2022). Biden's change in nuclear policy weakens deterrence. *The Heritage Foundation*. Retrieved from <https://cutt.ly/YwXhyTCX>
- Halaka, S.P.** (2006). *Nuclear non-proliferation in world politics: Doctor's Thesis // Галака, С.П.* (2006). *Ядерне нерозповсюдження у світовій політиці: дис... д. політ. наук: 23.00.04 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка*
- Holovan, O.O.** (2017). The North Korean nuclear threat and the evolution of US foreign policy on this issue. *S.P.A.C.E.*, 5, 34-37 // **ГОЛОВАНЬ, О.О.** (2017). Північнокорейська ядерна загроза та еволюція зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки щодо цього питання. *S.P.A.C.E.*, 5, 34-37.
- Horowitz, L., Schneider, J., Wachs, L. & Major, C.** (December 23, 2021). Biden's proposal for a US 'sole purpose' nuclear declaratory policy: Consequences for allies in Asia, NATO and Germany. *SWP: Stiftung Wissenschaft und Politik*. Retrieved from <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C62/>
- Johnson, J.** (July 15, 2023). Post-9/11 US thinking and approaches to nuclear deterrence: The Bush Doctrine and the role of nuclear weapons in US deterrence strategy. *International Politics*. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41311-023-00485-1>
- Jonson, J.** (October 27, 2022). 'A terrifying document': Critics say Biden Nuclear Policy makes the world more dangerous. 2022. Retrieved from <https://cutt.ly/twXhu7TS>
- Kagan, R.** (June 01, 1998). Benevolent empire. *Carnegie Endowment for International Peace*. 1998. Retrieved from <https://cutt.ly/OwXhgcoG>
- Капыруля, М.В.** (2015). *Nuclear Deterrence in the Post-Bipolar World: Candidate's Thesis // Капируля, М.В.* (2015). *Ядерне стримування в постбіполярному світі: дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка*
- Kessler, G.** (August 9, 2017). Trump's claim that U.S. nuclear arsenal is 'now far stronger and more powerful'. *The Washington Post*. 2017. Retrieved from <https://cutt.ly/ywXhiKzb>
- Kimball, D.G.** (April, 2022a). Biden policy allows first use of nuclear weapons. *Arms Control Association*. Retrieved from <https://cutt.ly/qwXhomWq>
- Kimball, D.G.** (April, 2022b). New approaches needed to prevent nuclear catastrophe. *Arms Control Association*. Retrieved from <https://cutt.ly/JwXho2k3>
- Knopf, J.W.** (2008). Wrestling with deterrence: Bush Administration strategy after 9/11. *Contemporary Security Policy*, 29 (2), 229-265. DOI: <https://doi.org/10.1080/13523260802284076>
- Knopf, J.W.** (2010). The fourth wave in deterrence research. *Contemporary Security Policy*, 31 (1), 1-33. DOI: <https://doi.org/10.1080/13523261003640819>
- Knox, P.** (2019). *I am the winner: A presidential autobiography of Donald J. Trump*. Lulu.com.
- Krepon, M.** (September 10, 2017). Proliferation in the age of uncertainty. *Stimson Center*. Retrieved from <https://cutt.ly/swXhgyBU>
- Kristensen, H.M.** (2005). The role of U.S. nuclear weapons: new doctrine falls short of Bush pledge. *Arms Control Today*. Retrieved from <https://cutt.ly/gwXhkhzVu>
- Kristensen, H.M.** (January 12, 2017). Obama Administration announces unilateral nuclear weapon cuts. *FAS: Federation of American Scientists*. Retrieved from <https://fas.org/publication/obama-cuts/>
- Kurosawa, M.** (2023). Biden Administration's Nuclear Posture Review: Analysis and assessment. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 6 (2), 312-326. DOI: <https://doi.org/10.1080/25751654.2023.2235764>

- McCain, J.** (March 26, 2008). Remarks to the Los Angeles World Affairs Council. *The American Presidency Project*. Retrieved from <https://cutt.ly/xwXhxPzG>
- McDonough, D.S.** (August, 2003). The 2002 Nuclear Posture Review: The 'New Triad', counterproliferation, and U.S. grand strategy. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/46523/WP38.pdf>
- Melnyk, T.** (2021). *Nuclear Deterrence in the Euro-Atlantic Security System*: Candidate's Thesis // **Мельник, Т.** (2021). *Ядерне стримування в Євроатлантичній системі безпеки*: дис... к. політ. наук: 23.00.04 / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка
- 2022 *Missile Defense Review*. (2022). Washington, D.C.: U.S. Department of Defense. Retrieved from <https://cutt.ly/5wXhbwnS>
- 2022 *National Defense Strategy of The United States of America*. (2022). Washington, D.C.: U.S. Department of Defense. Retrieved from <https://cutt.ly/5wXhbwnS>
- National Security Strategy of the United States of America*. (2017). Washington, D.C.: The White House. Retrieved from <https://cutt.ly/MwXhmKSC>
- National Security Strategy*. (2010). Washington, D.C.: The White House, 2010. Retrieved from <https://cutt.ly/KwXhn5iw>
- National Security Strategy*. (2015). Washington, D.C.: The White House. Retrieved from <https://cutt.ly/owXhnAK9>
- National Security Strategy*. (2022). Washington, D.C.: The White House. Retrieved from <https://cutt.ly/ZwXhWeJ2>
- National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction. (December, 2002). *FAS: Federation of American Scientists*. Retrieved from <https://irp.fas.org/offdocs/nspd/nspd-17.html>
- 2022 Nuclear Posture Review. (2022a). *Center for Arms Control and Non-Proliferation*. Retrieved from <https://cutt.ly/8wXg6IU9>
- 2022 *Nuclear Posture Review*. (2022b). Washington, D.C.: U.S. Department of Defense. Retrieved from <https://cutt.ly/5wXhbwnS>
- Nuclear Posture Review [Excerpts]. Submitted to Congress on 31 December 2001. (January 8, 2002). Retrieved from <https://cutt.ly/vwXhWJGV>
- Nuclear Posture Review Report*. (2010). Washington, D.C.: U.S. Department of Defense. Retrieved from <https://cutt.ly/owXhE2pR>
- Nuclear Posture Review*. (2018). Washington, D.C.: U.S. Department of Defense. Retrieved from <https://cutt.ly/CwXhUGJ4>
- Obama, B.** (July 15, 2008). A new strategy for a new world. *Wilson Center*. Retrieved from <https://cutt.ly/DwXhU4Fr>.
- Pavliuk, O.I.** (2016). *The Foreign Policy of the United States of America towards the Islamic Republic of Iran: From Cooperation to the Policy of 'Containment'*: Candidate's Thesis // **Павлюк, О.І.** (2016). *Зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів Америки щодо Ісламської Республіки Іран: від співробітництва до політики «стримування»*: дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича.
- Péczeli, A.** (2018). The Trump Administration's Nuclear Posture Review: Back to great power competition. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*, 1(2), 238-255. DOI: <https://doi.org/10.1080/25751654.2018.1530741>
- Popen, G.** (November 17, 2020). A brief analysis of Trump's four years of nuclear policy. *Next Generation Politics*. Retrieved from <https://cutt.ly/swXhISxR>
- Reif, K. & Davenport, K.** (October 12, 2017). Trump's threat to nuclear order. *War on Rocks*. Retrieved from <https://cutt.ly/fwXhgdO4>
- Remarks by President Barack Obama in Prague as delivered. (April 5, 2009). *The White House: President Barack Obama*. Retrieved from <https://cutt.ly/jwXhOztI>
- Remarks by President Obama at the Brandenburg Gate – Berlin, Germany. (June 19, 2013). *The White House: President Barack Obama*. Retrieved from <https://cutt.ly/lwXhOMnP>
- Remarks by the Vice President on nuclear security. (January 12, 2017). *The White House: President Barack Obama*. Retrieved from <https://cutt.ly/gwXhAOhx>
- Rice, C.** (January 1, 2000). Campaign 2000: Promoting the national interest. *Foreign Affairs*. Retrieved from <https://cutt.ly/pwXhAVfz>
- Sanger, D.E. & Broad, W.J.** (September 5, 2016). Obama unlikely to vow no first use of nuclear weapons. *The New York Times*. Retrieved from <https://cutt.ly/EwXhShT6>
- Sinovets, P.A.** (2009). Transformation of the US nuclear strategy: Theory and practice. *Stratehichni priorytety*, 2(11), 17-22 // **Сіновець, П.А.** (2009). *Трансформація*

ядерної стратегії США: теорія та практика. Стратегічні пріоритети, 2 (11), 17-22.

- Skrynyk, M.V.** (2023). Non-proliferation issues in the nuclear policy of the USA in the 21st century: Analysis of Basic Documents. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*, 36, 116-128. DOI: <http://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288713>
- // **Скрипник, М.В.** (2023). Питання нерозповсюдження в ядерній політиці США у XXI ст.: аналіз основоположних документів. *Міжнародні та політичні дослідження*, 36, 116-128. DOI: <http://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288713>
- Takahashi, M.** (October 27, 2016). Obama's Nobel-winning vision of 'world without nuclear weapons' is still distant. *The Conversation*. Retrieved from <https://cutt.ly/bwXhyVgT>
- The National Security Strategy of the United States of America*. (2002). Washington, D.C.: The White House. Retrieved from <https://cutt.ly/TwXhSjJl>
- Thränert, O.** (2018). President Trump's Nuclear Posture Review. *CSS Analyses in Security Policy*, 223. Retrieved from <https://cutt.ly/ZwXhDJHj>
- Transcript: Obama press conference. (February 10, 2009). *CBS News*. Retrieved from <https://cutt.ly/IwXhFqEZ>
- Young, S.** (October 27, 2022). The failures of Biden's Nuclear Posture Review. *Union of Concerned Scientists*. Retrieved from <https://cutt.ly/lwXhFAzD>